Miljöutskottet

Statsrådets redogörelse: Finlands utvecklingspolitik

Till utrikesutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse: Finlands utvecklingspolitik (SRR 1/2016 rd): Ärendet har remitterats till miljöutskottet för utlåtande till utrikesutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- biträdande avdelningschef Riikka Laatu, utrikesministeriet
- råd för internationella ärenden Tita Korvenoja, miljöministeriet
- verkställande direktör Jaakko Kangasniemi, Fonden för industriellt samarbete Ab (Finnfund)
- policysamordnare Jussi Kanner, EU-plattformen för finländska biståndsorganisationer KEHYS rf
- utvecklingspolitisk sakkunnig Jonas Biström, Kepa rf
- tf verksamhetsledare Anu Juvonen, Partiernas internationella demokratisamarbete (DEMO) rf
- miljöskyddschef Jouni Nissinen, Finlands naturskyddsförbund rf
- programchef Anne Tarvainen, WWF Finland.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- Kyrkans utlandshjälp.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Miljöutskottet välkomnar att Finlands utvecklingspolitik ses över inte bara för att anpassa den till de tillgängliga resurserna utan också för att iaktta hållbarhetsmålen enligt programmet Agenda 2030, Parisavtalet om klimatet och utvecklingen av flyktingsituationen.

Utskottet understryker att de globala miljöproblemen, däribland klimatförändringen, den minskande biodiversiteten och spridningen av farliga kemikalier, påverkar livsbetingelserna överallt i världen. Befolkningsökningen, urbaniseringen och den stigande levnadsstandarden ökar trycket på att utnyttja naturresurserna.

Ekologisk hållbarhet är en förutsättning för social och ekonomisk utveckling. I ett läge där klimatförändringen för med sig allt tydligare följder måste klimatfrågorna genomgående och med ökad emfas beaktas inom alla operativa prioritetsområden. För att vi ska nå en gynnsam global utveckling är det nödvändigt att det klimatavtal som godkändes i Paris i december 2015 och som träder i kraft 2020 verkställs effektivt.

Enligt artikel 2 i klimatavtalet är målet att stärka de globala klimatinsatserna så att medeltemperaturen stiger klart mindre än 2 ºC och snarare närmar sig 1,5 ºC. Ett annat mål är att stärka anpassningsförmågan och klimatsäkringen och att styra finansieringsflödena så att de bidrar till en lågkolutveckling. De centrala riktgivande värdena är hållbar utveckling och bekämpning av fattigdomen. Utskottet framhåller att klimatavtalet således utgör ett centralt element i utvecklingspolitiken.

Det långsiktiga målet i artikel 4 i Parisavtalet[1] kräver i praktiken — i förening med målet på 1,5 ºC — att utnyttjandet av fossila bränslen upphör senast 2050 och att utsläppen är noll under de därpå följande decennierna.

I redogörelsen sägs att målet i all verksamhet är att hejda klimatförändringen och att stödja anpassningen till och beredskapen för den. Det är ett välkommet mål men utskottet påpekar att klimatförändringen inte lyfts fram särskilt starkt i de prioritetsområden som styr arbetet eller i andra detaljer. Utskottet menar att klimatfrågorna måste beaktas noggrannare inom alla operativa prioritetsområden.

Utvecklingssamarbetet bör, som regeringen också säger i redogörelsen, sträva efter att länderna klarar sig på sina egna inkomster. Det förutsätter att utvecklingen av samhället sker hållbart inom gränserna för naturens bärkraft. De allra fattigaste länderna är särskilt beroende av sina naturresurser. Utskottet betonar att förstörelsen av naturresurser redan i dag anses vara en central orsak till konflikter och flyktingskap. Mångårig torka, ytterligare försvårad av klimatförändringen, och därav följande förlust av inkomstmöjligheter leder snabbt till en ohållbar situation. De försvagade inkomstmöjligheterna kan leda till omfattande migration och höja konfliktrisken. Det leder i sin tur till ökande flyktingsströmmar till västländerna.

Medlemsstaterna i FN har godkänt handlingsprogrammet för en hållbar utveckling Agenda 2030. Agendan strävar till ett helhetsgrepp om utvecklings- och miljöfrågorna och utgör därigenom ett gediget fundament för en utvecklingspolitik som verkligen siktar till hållbar utveckling. Utskottet välkomnar att Finland anpassar sin nationella politik till handlingsprogrammet och går in för ökad koherens i och samordning av utvecklingspolitiken och hållbarhetspolitiken.

Utskottet vill också lyfta fram att prioritetsområdenas mål angående livsmedelsförsörjningen, tillgången till vatten och energi och en hållbar användning av naturresurserna är av avgörande vikt när det gäller att nå 2030-agendans mål. Det bästa sättet att befrämja matproduktionen och tillgången till rent vatten är genom en hållbar förvaltning av de förnybara naturresurserna och genom att säkerställa att ekosystemen fungerar som de ska. Enligt dagens uppskattningar har cirka

1 "to achieve a balance between anthropogenic emissions by sources and removals by sinks of greenhouse gases in the second half of this century"

60 procent av ekosystemtjänsterna försvagats, samtidigt som över 30 procent av fiskbestånden överexploateras eller har kollapsat. Tillgången till rent vatten och energi och ett hållbart utnyttjande av naturresurserna kräver också att skadliga kemikalier och avfall hanteras hållbart och i linje med Agenda 2030.

Utskottet påpekar att de millenniemål som godkändes år 2000 hade klara mål och ledde till en välkommen utveckling. Till exempel har den extrema fattigdomen minskat och jämställdheten mellan könen ökat, även om det finns mycket kvar att göra.

Avsikten är att under 2016 ta fram en nationell genomförandeplan för Agenda 2030. Planen ska innehålla riktlinjer bland annat för hur man inom de olika politiksektorerna och i det internationella samarbetet kan genomföra 2030-agendan och hur framstegen kan kontrolleras och utvärderas nationellt och internationellt. I linje med det globala handlingsprogrammet är också det civila samhället, företagen och övriga intressentgrupper viktiga och behövs för att målen ska kunna uppnås.

Till hållbarhetsmålen hör att öka jämställdheten mellan könen och att stärka kvinnors och flickors rättigheter. Det är också ett av Finlands prioritetsområden enligt redogörelsen. Målen är mycket viktiga och utskottet framhåller behovet av att, som ett led i utvecklingspolitiken, befordra sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Finland har länge prioriterat dessa områden, men det är viktigt att gå vidare eftersom bristande jämställdhet fortsatt är ett av de största problemen. Faktum är dock att en stärkt ställning och ökade rättigheter för kvinnor och flickor samtidigt gynnar den samhälleliga utvecklingen i stort. Den okontrollerade befolkningsökningen hotar omintetgöra framstegen i fråga om andra mål. Det är dock viktigt att notera att ekonomisk tillväxt och ökad välfärd i regel leder till att befolkningsökningen dämpas.

Att stärka demokratin och samhällets funktionsförmåga anges i redogörelsen som ett av Finlands prioritetsområden. Finland påverkar enligt redogörelsen genom utvecklingsprogram och politisk påverkan så att demokrati, de mänskliga rättigheterna, god förvaltning, media och verksamhetsförutsättningarna för civilsamhället stärks och korruptionen bekämpas.

Det här är enligt utskottet mycket viktigt och understryker de här konstruktionernas betydelse för en hållbar utveckling. Grunden för all utveckling är att man lyckas stärka det demokratiska och politiska beslutsfattandet samt förvaltningen och rättsväsendet. Vidare krävs att den offentliga servicen kan finansieras genom en effektiv beskattning och att det civila samhället får ökat genomslag.

Andra mål som konsekvent bör stödjas på alla internationella forum och i EU är att bekämpa internationell skatteflykt och illegala finansiella flöden samt att öka företagens samhällsansvar. Att stödja det civila samhället och yttrandefriheten är likaså mål som passar Finlands profil väl.

Utskottet känner oro för hur de betydande anslagsnedskärningarna kommer att påverka möjligheterna till ett hållbart och långsiktigt utvecklingsbistånd; då såväl anslagen som personalresurserna är knappare än tidigare. Det bör understrykas att uttryckligen det långsiktiga utvecklingsbiståndet har gett goda resultat. Det krävs målmedvetna och långsiktiga ansträngningar för att bygga upp förtroende och över lag gynna en positiv samhällsutveckling. De icke-statliga organi-

sationerna har i avsevärd grad bidragit till det, inte minst när det gäller att stärka civilsamhället. Anslagsnedskärningarna har lett till att särskilt de icke-statliga organisationernas verksamhetsbetingelser försämrats avsevärt. Utskottet understryker att det civila samhällets roll i demokratibygget måste beaktas och säkerställas.

Det är viktigt att det finländska civilsamhället deltar i utvecklingen av civilsamhället i utvecklingsländerna. Enligt redogörelsen kommer resurserna att riktas till erfarna organisationers mångåriga program. Det är enligt utskottet också viktigt att lyfta fram behovet av stärkt samarbete mellan de olika aktörerna.

De krympande resurserna försvagar också möjligheterna att påverka det internationella miljösamarbetet. Behovet av internationellt miljösamarbete har ökat, eftersom miljöns tillstånd har försvagats och människorna är mer medvetna om miljöfrågornas koppling till utvecklingsfrågorna. Behovet av samarbete accentueras ytterligare av de nya miljöutmaningarna.

I det här sammanhanget vill utskottet lyfta fram FN:s miljöprogram Unep, som har en viktig roll när det gäller att sprida information och gynna övergången till förnybar energi. Unep styr genomförandet av 2030-agendans miljödimension. Unep har sedan 2013 letts av FN:s miljöförsamling (United Nations Environment Assembly, Unea), där samtliga FN-medlemmar ingår.

Unep strävar efter att utveckla den internationella miljölagstiftningen och bistår utvecklingsländerna med experthjälp inom miljöförvaltning och miljölagstiftning. Programmet ska också i samråd med olika samhällsaktörer öka miljömedvetenheten och underlätta samarbetet mellan aktörerna. Unep följer och samlar in data om tillståndet i världen och informerar regeringarna och det internationella samfundet om nya, framväxande miljöhot. Vidare samordnar Unep internationella miljöavtal och underlättar dialogen mellan det vetenskapliga samfundet och beslutsfattarna.

För att Unep ska kunna leva upp till de förväntningar som ställs på programmet måste dess finansiella bas säkras. Utskottet menar att också Finland bör utöka sitt bidrag till den allmänna finansieringen av Unep.

Klimatfinansieringen är en del av Finlands utvecklingsfinansiering. Det måste enligt utskottet finnas klara kriterier för vad som räknas som klimatfinansiering. Klimatfinansieringen måste utgöras av helt ”nya” pengar; klimatanslagen får alltså inte leda till att den övriga utvecklingsfinansieringen minskar.[2]

Inkomsterna från auktionering av utsläppsrätter styrdes tidigare till klimat- och utvecklingsfinansieringen. Utskottet anser att den del av auktionsinkomsterna som återstår efter införandet av kompensationssystemet för utsläppshandeln också i fortsättningen bör styras till klimatfinansieringen. Det är också viktigt att utreda hur stor andel av klimatfinansieringen som är ny i förhållande till anslagen för utvecklingssamarbetet.

2 FN:s klimatkonferens i Köpenhamn kom överens om att klimatfinansieringen ska vara ny och ”additionell” (new and "additional"), det vill säga gå utöver det befintliga biståndet. Det innebär att befintliga penningströmmar inte bara får ges nya benämningar utan att finansieringen ska vara genuint ny.

En förutsättning för att ett projekt ska kunna beviljas finansiering är att projektet och all dess verksamhet är förenligt med klimatpolitiken. Projekten ska leda till konkreta utsläppsminskningar och vara hållbara på så sätt att satsningen inte rinner ut i sanden på grund av de skadliga följderna av klimatförändringen. Utskottet konstaterar att man utöver energi- och markanvändningsprojektens konsekvenser för utvecklingen och miljön också måste bedöma deras konsekvenser för klimatet. Det är ytterst viktigt att Finland enbart stöder lågutsläppsprojekt, vilket i praktiken betyder att fossilenergi inte längre kommer att få finansiering. Samma ståndpunkt ska konsekvent stödjas i EU och i de internationella finansinstitutens riktlinjer.

Utskottet framhåller också att det är viktigt att finansiera klimatanpassningsåtgärder, eftersom det är svårt att hitta privat finansiering för dem.

Finnfund är en statsägd utvecklingsfinansiär som finansierar i synnerhet projekt som anknyter till förnybar energi och ett hållbart skogsbruk. Att skapa arbetstillfällen och ekonomisk tillväxt är enligt utskottet också ett hållbart sätt att minska fattigdomen.

Finnfunds projekt för förnybar energi sysselsätter också på det lokala planet, även om den huvudsakliga sysselsättningseffekten är indirekt. År 2014 omfattade Finnfunds portföljbolag totalt 24 886 direkta arbetstillfällen, varav de kvinnliga anställda var 8 607. Över hälften av de direkta arbetstillfällena som var kopplade till Finnfunds investeringar fanns i Afrika. Projekten har också stor indirekt betydelse genom att de bidrar till en hållbar infrastruktur och därmed skapar förutsättningar för en hållbar tillväxt. I det avseendet bidrar de särskilt till att höja kvinnans ställning och förbättra sysselsättningen. Satsningar på förnybar energi i utvecklingsländerna minskar dessutom utsläppen 3—4 gånger mer effektivt än motsvarande investeringar i Europa.

Det är angeläget att aktivt följa hur finansiering av den typ Finnfund representerar påverkar utvecklingen. Därigenom kan man säkerställa att verksamheten är i linje med de tidigare nämnda klimatmålen och med andra utvecklingsmål. Medvetenheten om företagens roll i utvecklingssamarbetet ökar och de flesta inser att det behövs också privat finansiering för att målen ska nås. De finländska företagen har behövlig och bred kompetens särskilt inom ren teknik, till exempel i anknytning till avfallshantering, förnybar energi och energieffektivitet. Verksamheten är till gagn för såväl utvecklingsländerna som Finland.

Utskottet stöder redogörelsens policy att resurserna bör koncentreras till sådant utvecklingssamarbete där finländskt kunnande är av särskild betydelse. I projekt som gäller hållbart skogsbruk har Finlands kompetens redan länge utgjort ett sådant fokusområde. Skogen är en av utvecklingsländernas viktigaste naturresurser och en av de resurser som är enklast att förädla. Långsiktiga satsningar inom detta område bidrar till att också målen för 2030-agendan kan nås.

Utskottet vill avslutningsvis framhålla att Finland måste agera konsekvent i sin utvecklingspolitik och att också övriga politiska mål måste stödja en hållbar utveckling. Det är angeläget att Finland aktivt fortsätter arbeta för att utvecklingsmålen beaktas i det miljöpolitiska beslutsfattandet inom EU och FN, inklusive inom de många internationella miljöavtalsförhandlingarna. Vi måste fortsätta utveckla den internationella miljöpolitiken och sätta in resurser för att bekämpa de främsta hoten mot en hållbar utveckling och ett gott tillstånd för miljön. Utskottet understryker vikten av oberoende bedömningar inom utvecklingssamarbetet särskilt i fråga om prioriteringarna och

de privata aktörernas förändrade roll. Det är angeläget att redan under innevarande valperiod utvärdera verksamhetens genomslag, effektivitet och öppenhet i förhållande till redogörelsens mål och 2030-agendan för en hållbar utveckling.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Miljöutskottet föreslår

att utrikesutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 16.3.2016

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Satu Hassi gröna
vice ordförande Silvia Modig vänst
medlem Anders Adlercreutz sv
medlem Tiina Elovaara saf
medlem Petri Honkonen cent
medlem Pauli Kiuru saml
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Rami Lehto saf
medlem Eeva-Maria Maijala cent
medlem Kai Mykkänen saml
medlem Riitta Myller sd
medlem Katja Taimela sd
medlem Ari Torniainen cent.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos.